

Oponentský posudek magisterské práce

Bc. Tomáš Turínek, *Časovost u Maurice Merleau-Pontyho. Od vnímání k dějinnému subjektu*

Vedoucí práce: doc. Karel Novotný, M. A., Ph.D.

Oponent: Mgr. Richard Zika, Ph.D.

Ve své kvalifikační práci si Tomáš Turínek předsevzal vyložit Merleau-Pontyho pojetí vazby subjektivity a času. V první části (Časovost jako subjektivita) se postupně věnuje problematice vnímání, tělesnosti a intencionality, časové konstituce věci a přítomnosti, ve druhé (Subjekt k času) přechází k problematice paměti, identity subjektu a času jako založení. Vodítkem většiny Turínkova textu je *Fenomenologie vnímání*, poslední kapitola druhé části se opírá o pozdější pracovní poznámky o založení a pasivitě. V kapitole věnované paměti se navíc nachází zajímavá konfrontace Merleau-Pontyho a Bergsonova myšlení

Práci jako celek považuji za zdařilou, její kompozice i volba primárních zdrojů umožňuje zvolené téma přiměřeně rozvinout; výběr sekundární literatury je dobrý a její rozsah přiměřený žánru magisterské práce. (Jen bych na autorově místě zvážil i přihlídnutí k pasážím o čase v Merleau-Pontyho přednáškách o přírodě.)

Věcné výhrady mám k jednotlivostem spíše formulační povahy.

Příklady:

1) „Když Merleau-Ponty hovoří o čase, stejně jako Husserl se v prvním sledu vymezuje vůči objektivnímu, měřitelnému času vědců a našeho běžného přesvědčení. Čas, pokud jej vážeme na vztahy věcí ve světě, pojmáme jako plynutí, srovnáváme jej například s řekou, jež teče odněkud někam. Klademe do světa určitou souslednost faktů, která je platná nezávisle na ní. Avšak jak můžeme tvrdit, že řeka sama o sobě plyne? Co nás vede k tomu tvrdit, že je zde nějaká stálost, něco se sebou identického, jež se uchovává, zatímco její okolí se mění? Činíme tak pouze za předpokladu, že se nevědomky vkládáme do samotného proudu řeky, že implicitně zaznamenáváme, kde byla včera, kde dnes a kde bude pravděpodobně zítra.“ (str. 6)

Autor zde správně poukazuje k Merleau-Pontyho myšlence, že čas chápaný jakožto pomíjení je myslitelný pouze z určitého hlediska či stanovíště. V bezprostředně navazujícím textu ostatně cituje z *Fenomenologie vnímání* tvrzení, že „(z)měna předpokládá určité stanovíště, do něhož se umístím a z něhož vidím, jak jdou věci jedna za druhou. Bez někoho, komu se události přiházejí a jehož konečná perspektiva zakládá jejich individuální charakter, žádné události nejsou.“ Pak je ale zjednodušující mít za to, že „plynutí řeky“ je myslitelné „pouze za předpokladu, že se nevědomky vkládáme do samotného proudu řeky“. V takovém případě můžeme jistě sledovat míjení krajiny kolem řeky (a zaujímáme tedy určité „stanovíště“), nicméně stejně tak můžeme stát poblíž řeky a sledovat její plynutí (sám Merleau-Ponty uvádí myšlenku pozorovatele na břehu řeky, který „po dvou dnech čekání vidí, jak míjejí kusy dřeva, které do ní hodil u pramene).“

2) „Převážná část našeho života – a je zřejmé, že z pohledu Merleau-Pontyho se jedná o původní modus bytí – je vyplněna *indiferentním* vztahem k okolí, resp. vyznačuje se jistě nějakým směřováním, tzn. je intencionální, nicméně není *předmětná*, většina věcí v našem okolí působí jen coby záchytné, orientační body nebo úplně splývá jakožto pozadí pro nějaký úkol, který se rýsuje na pozadí a který se sám netýká nějaké jedné konkrétní věci, nýbrž právě obecného *smyslu* intence.“ (str. 30)

Zde je přinejmenším příliš silné tvrzení, že je převážná část našeho života vyplněna indiferentním vztahem k okolí – charakterizovat v kontextu Merleau-Pontyho myšlení náš obvyklý vztah k vnímanému jako indifferenci je matoucí. Ostatně i v navazující poznámce pod čarou jsou citována Merleau-Pontyho tvrzení „počítám se svým okolím“ či „spoléhám na své nástroje“, což jako indifferenci charakterizovat nelze... Autorova intence je sice i přesto sledovatelná a lze s ní souhlasit, ale její vyjádření potřebuje zpřesnění.

3) „Snaha nalézt korelaci mezi vnímanou věcí a faktickým vněmem vede v posledku k sestupu na atomární rovinu počítků, které by měly podávat *odpovídající* zprostředkování, a tak ozřejmit homonymitu objektivního a subjektivního.“ (str. 15)

Zde je mi zcela nejasná formulace „homonymita objektivního a subjektivního“.

4) „Čas je [...] součástí obecného zákona přírody.“ (str. 5)

Tvrzení je co do intence jasné, ale formulačně velmi nepřesné.

Formálních nedostatků a chyb je v práci málo

Příklady:

- 1) „Převážná většina filosofických koncepcí [...] povahu vnímání zkreslují.“
„...rekonstruuji [jej] pomocí pojmu počítku vycházeje z již zavedeného diskurzu...“
(str. 15)
- 2) „Ačkoli nevnímáme naše okolí explicitně [...], stále jej pojmáme jako reálný a spoléháme na něj.

Mírnou vadou práce je to, že je abstrakt napsán v modu „pokúsíme se ukázat“, ale zařazen na konec.

Práci doporučuji k obhajobě – mé výhrady k ní jsou jen okrajové – a navrhuji hodnocení *výborná*.

V Praze 9. 6. 15

Mgr. Richard Zika, Ph.D.